

Дніпродзержинський державний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПРОПІОНОВОКИСЛИХ БАКТЕРІЙ НА РІСТ *ESCHERICHIA COLI* В КИСЛОМОЛОЧНОМУ ПРОДУКТІ

Вступ. Забезпечення нормального харчування є основною передумовою досягнення сформульованих у державних планах цілей соціально-економічного розвитку України. Для забезпечення нормального функціонування організму необхідно дотримуватись правил здорового харчування та вживати білки, жири та вуглеводи [1, 2].

Відомо, що одним з основних джерел білків для організму є молоко і молочна продукція. Такі продукти є дуже популярними серед споживачів, тому визначальне значення має саме їх якість [3, 4].

Саме молочні продукти частіше за все купують для вживання в сирому вигляді і проблеми з мікробною забрудненістю для них неприпустимі [5].

Проте часто фіксують випадки зараження молочних продуктів кишковою паличкою *Escherichia coli*. Подібні випадки контамінації знижують показники якості продукту та конкурентоспроможність товару.

Бактерії роду *Escherichia* є частою причиною діарей та порушень роботи шлунково-кишкового тракту. Серед захворювань, викликаних кишковою паличкою, поширені також інфекції, які виходять з печінки і жовчних проток черевної порожнини, шкіри і легенів. У деяких хворих часто спостерігаються неопластичні або гематологічні захворювання. Можуть спостерігатися також і інші дефекти резистентності макроорганізму, в тому числі цукровий діабет, цироз, серповидно-клітинна анемія або наслідки недавно перенесеного опромінення, застосування цитотоксичних препаратів або антибіотиків. Існують також епідеміологічні докази того, що кишкова паличка та інші ентеробактерії мають тенденцію заселяти шкіру і слизові оболонки ослаблених хворих, що, можливо, пояснює більш високу частоту цих інфекцій в осіб з прогресуючими захворюваннями.

Потрапляючи на харчові продукти, ці мікроби, розмножуючись, можуть викликати отруєння. Кишкова паличка належить до мікробів, які вражають багаті на білок продукти. В такому середовищі вона здатна швидко розмножуватися, не змінюючи при цьому зовнішнього вигляду та смаку продуктів [6].

Накопичення кишкової палички викликає отруєння, яке протікає подібно до отруєння сальмонелами, проте в легшій формі. На харчові продукти ці палички можуть потрапити через контакт із хворими людьми, при порушенні санітарно-гігієнічних правил.

Центром Експертиз „ТЕСТ” повідомлялось про проведення дослідження, за результатами якого всі взяті ними зразки молока були заражені кишковою паличкою [5].

Тому дуже важливо знайти спосіб вирішити проблему небезпеки зараження молочних продуктів кишковою паличкою.

Одним із способів є введення до складу основних заквасок кисломолочних продуктів бактерій, що можуть пригнічувати ріст кишкової палички або знищувати її. Однією із бактерій, що володіє такими властивостями, є *Propionibacterium*.

Такий рід бактерій, як *Propionibacterium*, володіє помірною кислотоутворюючою активністю, антагоністичною активністю, тобто має здатність пригнічувати збудників кишкових захворювань (*Staph. aureus*, *Sh. sonnei*, *E. coli*), стійкі до фенолу, жовчі, кухонної солі і продукують вітаміни групи В [3].

Постановка задачі. Метою даної роботи є дослідження здатності пропіоновокислих бактерій впливати та процес росту кишкової палички. Надати рекомендації щодо складу та умов культивування закваски, яка володіє здатністю пригнічувати або повністю припиняти ріст *E. coli*.

Об'єкт дослідження – кисломолочний продукт, штучно заражений кишковою паличкою.

Результати роботи. Для реалізації цієї мети в молоко, заквашене трьома видами бактеріальних заквасок, що використовуються на виробництві, було додано пропіоновокислі бактерії та внесено кишкову паличку. Контрольним зразком слугували ці самі три види бактеріальних заквасок, проте вже без внесення *Propionibacterium freudenreichii*. Склад заквашувальних культур наведено у табл.1.

Таблиця 1 – Види молочнокислих бактерій, що входять до складу досліджуваних зразків

Види мікроорганізмів	Зразок №1	Зразок №2	Зразок №3
<i>Bifidobacterium bifidum</i>	+	+	+
<i>Bifidobacterium longum</i>	+	+	+
<i>Bifidobacterium infantis</i>	+	-	+
<i>Lactococcus lactis ssp. diacetylactis</i>	-	+	-
<i>Lactococcus lactis ssp. cremoris</i>	-	+	-
<i>Bifidobacterium breve</i>	+	-	+
<i>Bifidobacterium adolescentis</i>	+	-	+
<i>Lactobacillus acidophilus</i>	+	+	-
<i>Acetobacter ssp. aceti</i>	-	+	-
<i>Streptococcus salivarius subsp. thermophilus</i>	+	-	+
<i>Lactobacillus delbrueckii subsp. bulgaricus</i>	+	-	+
<i>Lactobacillus casei subsp. rhamnosus</i>	+	-	-
<i>Lactobacillus plantarum</i>	+	-	-

На початку досліду в молоко було додано бактеріальну культуру у кількості 50мг на 1л молока. Одночасно із молочнокислими бактеріями було додано кишкову паличку. Процес культивування зразків молока протікав 6 годин при 40°C. Після виконання розведень та посіву зразки було поміщено в термостат на 48 годин при 37°C. Одночасно з цим деякі зразки було поміщено на культивування при світлі в 100 Вт.

Експериментальним шляхом було порівняно концентрацію кишкової палички на елективному середовищі Ендо, а також загальну кількість мікроорганізмів на універсальному середовищі „Поживний бульйон” з додаванням гідрогенізованого молока та крейди згідно з нормами ДСТУ. Для встановлення впливу світла проведено культивування тих самих зразків при світлі та без нього. Результати дослідів занесено до табл.2.

Таблиця 2 – Кількість молочнокислих бактерій та бактерій груп кишкової палички в зразках продукту

Предмет дослідження	Спосіб культивування	Кількість К.У.О. в 1 мл речовини, що вирости на поживному бульйоні	Кількість К.У.О. в 1 мл речовини, що вирости на середовищі Ендо
Зразок №1	контрольна проба	$6 \cdot 10^7$	-
	з додаванням <i>E.coli</i>	$8 \cdot 10^7$	10^6
	з додаванням <i>E.coli</i> при світлі	$8,5 \cdot 10^7$	$9 \cdot 10^5$
Зразок №2	контрольна проба	$7 \cdot 10^7$	-
	з додаванням <i>E.coli</i>	$8 \cdot 10^7$	$8,3 \cdot 10^5$
	з додаванням <i>E.coli</i> при світлі	$9 \cdot 10^7$	$7,3 \cdot 10^5$
Зразок №3	без світла	$7 \cdot 10^7$	-
	з додаванням <i>E.coli</i>	$7,1 \cdot 10^7$	$1,25 \cdot 10^6$
	з додаванням <i>E.coli</i> при світлі	$7,2 \cdot 10^7$	$1,25 \cdot 10^6$

Для наочності дані представлено у вигляді діаграми на рис.1.

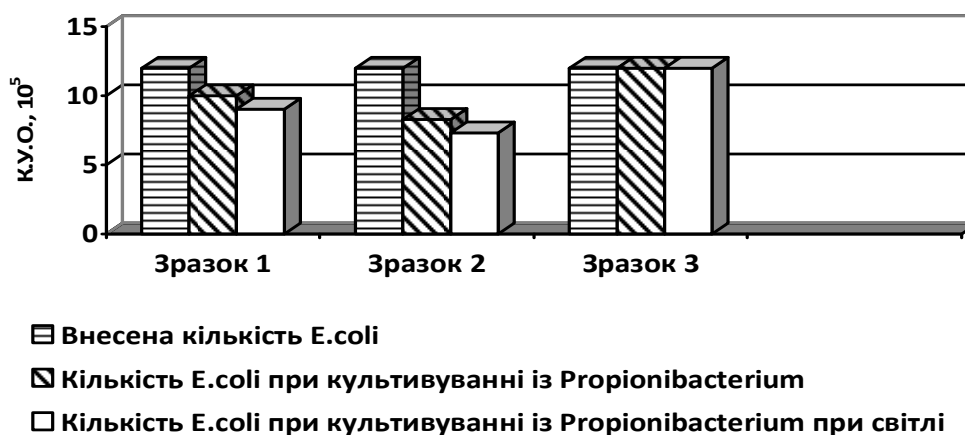

Рисунок 1 – Діаграма впливу пропіоновокислих бактерій та світла на ріст кишкової палички

З даних експериментів видно, що в складі закваски зразку №2 ріст кишкової палички пригнічено найбільше. Зразки, що містили пропіоновокислі бактерії, значно більше пригнітили ріст *E.coli*, ніж ті, що не містили, незалежно від свого складу. Також видно, що пригнічуюча здатність пропіоновокислих бактерій сильніше проявляється під впливом світла. В зразку №3 пригнічення не відбувається, отже пропіоновокислі бактерії краще ростуть у складі консорціумів зразків №1 та №2.

Було перевірено показники готового продукту. Результати дослідів занесено до табл.3.

Аналізуючи отримані результати, можна стверджувати, що пропіоновокислі бактерії володіють здатністю пригнічувати ріст кишкової палички у молочних продуктах,

тим самим знижуючи ризик контамінації готових молочнокислих виробів. Густина отриманих продуктів відповідала нормі, кислотність коливалась також в межах норми.

Таблиця 3 – Показники продукту

Досліджуваний продукт	Умови культивування	Кислотність, °Т	Густина, кг/м ³
Зразок 1	контрольна проба	82	1001
	з додаванням <i>E.coli</i>	96	1032
	з додаванням <i>E.coli</i> при світлі	102	1075
Зразок 2	контрольна проба	62	996
	з додаванням <i>E.coli</i>	72	1000
	з додаванням <i>E.coli</i> при світлі	84	1015
Зразок 3	контрольна проба	65	1000
	з додаванням <i>E.coli</i>	71	1008
	з додаванням <i>E.coli</i> при світлі	87	1017

Висновки. Рекомендовано процес виробництва кисломолочних продуктів вести при світлі із додаванням бактерій роду *Propionibacterium*, що сприятиме значному зменшенню ризику контамінації продукту кишковою паличкою. Адже саме пропіоновокісли бактерії у поєднанні із бактеріями молочнокислими здатні утворювати середовище, що знищує патогенні мікроорганізми, продукуючи при цьому вітаміни, тим самим підвищуючи якість та конкурентоспроможність товару. Дані можуть бути використані для виробництва кисломолочного продукту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gautier A. Alimentation et les regimes chez l'homme sain et chez les maladies / Gautier A. – Paris: Masson et cie editeur, 1904. – 163р.
2. Герасименко С.С. Статистична характеристика споживання продуктів харчування населенням України / С.С.Герасименко, В.С.Герасименко
3. Пат. 2020829 Российская Федерация, МПК А 23 С 9/12, Молочные продукты; порошковое молоко или продукты из него/ Семенихина В.Ф.; заявл. 16.06.1992; опубл. 15.10.1994.
4. С. Michael Hogan. 2010. [Bacteria. Encyclopedia of Earth. eds. Sidney Draggan and C.J. Cleveland, National Council for Science and the Environment, Washington DC-280p.](#)
5. Новини ринку промислової біотехнології [Електронний ресурс]: ІКФ-сервіс: за даними компанії з продажу лабораторного обладнання. <http://www.ikf.com.ua/news/?view=862>.
6. Харчові отруєння. Медицина [Електронний ресурс]: 10.05.2008р. <http://ua.textreferat.com/referat-14975-2.html>.
7. Симптомы кишечной палочки. Болезни, вызываемые кишечной палочкой. [Електронний ресурс]: 2012г. http://www.zoonoz.ru/kishechnaya_palochka_simptomu.php.

Надійшла до редколегії 29.04.2014.